

Висока школа струковних студија
за образовање васпитача
Нови Сад

Petra Drapšina 8
Novi Sad

PODRŠKA VASPITAČA DEČIJOJ IGRI

Master rad

Mentor: prof. dr Vesna Colić

Student: Sofija Pavlovska

Novi Sad, mart 2022.

Zahvalnost:

Zahvaljujem se mentoru prof.dr Vesni Colić na razumevanju, podršci i beskrajnom strpljenju tokom izrade master rada, kao i tokom trajanja master studija. Hvala za savete i ideje koje će mi biti korisne u daljem radu.

Zahvaljujem se i kolegini Katarini Zarić Popović na velikoj podršci i podsticanju u izradi master rada.

Zahvalna sam i svim koleginicama koje su se odazvale istraživanju i popunile upitnik.

Sažetak

U radu se razmatra podrška koju vaspitač pruža dečijoj igri u predškolskoj ustanovi, kao i učestalost primene postupaka podrške dečijoj igri koji su navedeni u novim Osnovama programa PVO. Polazi se od teorijskog okvira koji posmatra dečiju igru kao specifičan vid učenja. Glavni cilj istraživanja jeste da se utvrdi učestalost primene različitih postupaka podrške vaspitača dečijoj igri koji se preporučuju u novim Osnovama programa PVO. Rad sadrži prikaz učestalosti postupaka koje primenjuju vaspitači. U svrhu ostvarivanja cilja istraživačkog rada spovedeno je istraživanje u vrtićima "Zvončica" i "Čuperak" kojim je obuhvaćeno 55 vaspitača i 11 medicinskih sestara-vaspitača. Rezultati su potvrdili da su svi zaposleni upoznati sa novim Osnovama programa PVO i značajem dečije igre u kontekstu ovog programa. Istraživanje je empirijskog karaktera i dobijeni rezultati mogu se koristiti za sagledavanje trenutne situacije u vaspitačkoj praksi i vaspitača obuhvaćenih uzorkom, kao i potrebe za unapređivanje prakse. Na kraju rada izrađen je plan podrške vaspitačima za primenu raznovrsnih postupaka podrške dečijoj igri.

Ključne reči: igra, deca, podrška vaspitača

Summary

The paper discusses the support that the educator provides to children's play in the preschool institution, as well as the frequency of application of children's play support procedures listed in the new Program Basics of preschool education. This paper starts from a theoretical framework that views children's play as a specific type of learning. The main goal of this research is to determine the frequency of application of various procedures to support educators in children's play which are recommended in the new Program Basics of preschool education. The paper presents the frequency of procedures applied by educators. In order to achieve the goal of the research part of this paper, research was conducted in preschools "Zvončica" and "Čuperak" which included 55 educators and 11 nurse-educators. The results confirmed that all employees were familiar with the new Program Basics of preschool education and the importance of children's play in the content of this program. The research is empirical and the obtained results can be used to look at the current situation in educational practice and educators included with this sample as well as improving the preschool educational practice. At the end of the paper, a plan of support for educators was made to apply various procedures for support children's play.

Keywords: play, children, educator support

Sadržaj:

1. TEORIJSKA POLAZIŠTA	4
1.1. Pojam i značaj dečije igre	4
1.2. Igra i dete	4
1.3. Igra u savremenom kontekstu predškolskog programa	5
1.4. Fleksibilnost u dečijoj igri	5
1.5. Uloga vaspitača u dečijoj igri	6
1.6. Strategije vaspitača u dečijoj igri	6
1.7. Tipovi dečije igre	7
2. METODOLOŠKA ORJENTACIJA	8
2.1. Predmet istraživanja	8
2.2. Cilj i zadaci	8
2.3. Hipoteze istraživanja	8
2.4. Metode istraživanja	8
2.5. Analiza i interpretacija rezultata	9
2.6. Analiza opštih podataka o prigodnom uzorku	10
2.7. Analiza drugog dela upitnika	14
2.8. Dokazi hipoteza	21
3. Plan podrške vaspitačima i medicinskim sestrama- vaspitačima	23
4. Zaključak	24
5. Literatura	25
6. Prilog (pitanja u upitniku)	26

1. TEORIJSKA POLAZIŠTA

1.1. Pojam i značaj dečije igre

Igra je osnovna aktivnost detinjstva i osnovni oblik dečije stvaralačke delatnosti. Igra je prirodno stanje deteta. Pomoću igre dete se svestrano razvija, pokazuje svoju ličnost, veštine i sposobnosti, istražuje svoju okolinu, upoznaje i otkriva svet koji ga okružuje, stiče i formira određene navike.

Igra doprinosi celokupnom razvoju i vaspitanju deteta. Vaspitni značaj dečije igre može se sagledati kroz tvrdnju da dečija igra u velikoj meri doprinosi i podstiče usvajanju radnih, estetskih, moralnih, ekoloških, higijenskih i drugih znanja, navika i umenja. Takođe, igra značajno doprinosi razvoju elementarnih organizacionih sposobnosti i navika kod dece. Dok se igra, dete istražuje svet oko sebe i sopstvene mogućnosti, pronalazi i otkriva nove načine delovanja u različitim situacijama. Na taj način, razvijajući posebne veštine i načine ponašanja, dete u igri stiče iskustva, otkriva, uči i stvara što pomaže detetu da se kasnije bolje snalazi u rešavanju sličnih problema.

Kroz igru deca vežbaju sposobnosti opažanja, uviđanja, klasifikovanja, pamćenja i druge, pri čemu saznaje i otkriva veliki broj činjenica, koje kasnije povezuje i integriše u sopstvene misaone celine, što dovodi do promene u njegovom ponašanju. Istraživanjem kroz igru dete uobličava svoje iskustvo i pretvara ga u saznanje.

Najveća razlika i prednost igre od svih ostalih aktivnosti je u tome što je u igri dozvoljeno slobodno izražavanje duha i aktivnost koja je sama za sebe cilj. Zadovoljstvo koje dete oseća tokom i posle igre je jedini razlog zašto to radi. Igra je aktivnost za decu koja u isto vreme predstavlja i zadovoljstvo i rad. Ono što rade tokom igre utiče na sve aspekte razvoja deteta.

Upravo zbog svega gore navedenog, što su savremena istraživanja i potvrdila, vaspitači i svi ostali profesionalci koji se bave detetom, moraju se zapitati da li dovoljno razumeju dečiju igru, kako je mogu podržati svojim uključivanjem i kakva je perspektiva dečije igre posmatrano iz ugla vaspitača.

1.2. Igra i dete

Dečija igra je neodvojiva od dečije aktivnosti, odnosno, ona ne predstavlja poseban tip aktivnosti deteta, nego je protkana u svim vrstama. Dete najveći deo vremena provodi igrajući se. Igra „nije samo najčešća, već i vodeća aktivnost svakog deteta, koja dovodi do najvažnijih razvojnih promena u ranim uzrastima.” (Colić, 2019:13)

Dete u igri:

- Gradi identitet i odnose: tokom igre donosi odluke, dogovara se sa drugima, pregovara, preispituje etičke vrednosti, vidi sebe kao moćno i delotvorno, preispituje i prihvata pravila, isprobava različite uloge,
- Istražuje i re/konstruiše značenje: pokušava da shvati događaje, situacije, na koji način se upotrebljavaju predmeti, istražuje, šta sve oni mogu da budu, imitira druge, stvara nove reči i upotrebljava poznate, pronalazi lakše načine za rešavanje problema,
- Stvara simbole: to se odnosi na prerusavanje, crtanje, kreativni pokret i govor- simbolima povezuje realne radnje i predmete,
- Uživa i raduje se: oseća se moćno, aktivno, ostvareno i uključeno, gradi otvorenost za nova

iskustva, uživa u otkrivanju novih sopstvenih potencijala (Godine uzleta, 2020:20).

1.3. Igra u savremenom kontekstu predškolskog programa

Prema Konvenciji o pravima deteta, čl.31 svako dete ima pravo na igru, te se ono ostvaruje na principima dobrobiti deteta, nediskriminacije i participacije (Krnjaja, Breneselović Pavlović, 2017:38). Deca u igri uče kako da naprave izbor, preuzmu odgovornost i budu etična, kako da pregovaraju i rešavaju konflikte. Upravo zato je važno da se inicijativa svakog deteta prihvati u igri, čime se i neguje samopoštovanje i gradi identitet.

"Godine uzleta" promovisu učenje kroz igru i istraživanje, što podrazumeva dečije pravo na inicijativu i učešće u odlučivanju ne samo o tome šta će učiti, već i kako će učiti. Igra je središte dobrobiti, učenja i razvijanja svakog deteta – deca uče kroz igru i u igri, pa kvalitetan predškolski program mora podržavati igru deteta. U Standardima za razvoj i učenje dece ranih uzrasta u Srbiji navodi se da: „Glavni način učenja i ovladavanja sobom i svetom oko sebe na ranim uzrastima jeste igra. Igra je razvojno najznačajniji oblik aktivnosti deteta, oduvek je bila deo učenja i odrastanja i izvor radosti i zabave. Igra je najvažnija aktivnost u životu dece na ranim uzrastima. Nekada izgleda da im je važnija od sna i hrane. Nekada je laka i zabavna, nekada su to teški pokušaji da se ovlada nečim. Igra je ozbiljan posao, glavno zanimanje u detinjstvu.”(Baucal, 2012:97).

Nove osnove predškolskog programa su utemeljene na saznanjima o igri kao glavnom načinu učenja u ranom detinjstvu, pri čemu se ističe da deca kroz igru spontano uče, na zabavan i kreativan način. Inovacije u novim Osnovama programa PVO se zalažu za to da se uspešnije povežu poučavanje (od strane odraslih) i učenje kroz igru (spontano).

1.4. Fleksibilnost u igri

U svom radu A. Marjanović (Marjanović, 1987:88) piše o tome da je igra najznačajnije iskustvo deteta, jer pokreće kapacitet fleksibilnosti kao najznačajniji kapacitet razvoja ljudskog bića. Kapacitet fleksibilnosti je svojstven samo ljudskom biću, u njemu leži osnova evolucije ljudske vrste, promene društvenih odnosa, pronalazaštva i otkrića, kao i naučno-tehnološkog napretka sveta i pojedinca. Kapacitet fleksibilnosti se prvi put ispoljava u igri i stvaralaštvu malog deteta, a podržava se kroz stvaranje mogućnosti za igranje i stvaralaštvo (Pavlović Breneselović, Krnjaja, 2017:37). Upravo navedena fleksibilnost u igri omogućava detetu da zamisli i izgradi okruženje kao nešto moguće i na osnovu sagrađenog okruženja menja sebe i svoje postupke. Zbog kapaciteta fleksibilnosti kao glavne odrednice dečije igre, osnovnu karakteristiku igre ne čini aktivnost ili sadržaj igre, nego način na koji joj se pristupa. Igra je uvek više od aktivnosti, ona je pristup aktivnosti, a ne vrsta aktivnosti (Pavlović Breneselović, Krnjaja, 2017:37).

Igra omogućava detetu da bude srećno i zadovoljno, da uživa u svojim aktivnostima i interakciji sa drugima, da bude otvoreno za nova iskustva i otkriva sopstvene potencijale i potencijale sveta oko sebe. Ponavljajući aktivnosti tokom igre, dete ponavlja i slobodno menja ustaljene i prihvaćene obrasce ponašanja, čime razvija fleksibilnost i kreativnost u igri. Deca imaju mogućnost u igri da biraju šta će se igrati, kako, i sa kime će se igrati, čime deca razvijaju odgovornost za svoje postupke i izbore. U igri deca razvijaju i podstiču dispozicije za učenje u ranom detinjstvu, pa samim tim deca sebe vide kao uspešnu u učenju i istraživanju, a sopstveno delovanje vredno.

Deca u igri:

1. (re)konstruišu značenje: stvaraju nova i inovativna rešenja, novi kontekst upotrebe predmeta, reči i pojava, stvara nove veze i odnose, eksperimentišu i razvija igru pri čemu

- predstavlja svoje iskustvo i doživljaje
2. stvara simbole: simbolima predstavlja realne radnje, predmete i postupke sa zamišljenim konceptom u igri, predstavlja simboličke forme kao što su prerusavanje, pretvaranje, crtanje, ples, govor, gluma.
 3. gradi identitet: vidi sebe kao moćno i delotvorno, doživljava sebe kao pripadnika grupe, ulazi u različite uloge, identifikuje se sa junacima, imitira, istražuje različitosti i pravi veze
 4. gradi odnose: saraduje, razmenjuje ideje, komentare, instrukcije ili zahteve, pregovara, zajedno sa drugima deluje na očuvanju igre, usklađuje se sa pravilima, povezuje se na kreativan način sa okruženjem. (Pavlović Breneselović, Krnjaja, 2017:39).

1.5. Uloga vaspitača u dečijoj igri

Vaspitač u novim Osnovama programa PVO ima zadatak i odgovornost da očuva dečiju slobodu da se igraju i da podrži osećaj slobode kod dece u igri. Deca bez ohrabrenja i pomoći odraslih mogu da iniciraju igru, organizuju je i da se igraju zajedno, ali je dečiju igru važno podržati. Vaspitač u procesu kultivisanja dečije igre pokreće sopstveni kapacitet fleksibilnosti, koristi svoju maštu i kreativnost, traga za neobičnim i uzbudljivim rešenjima i zajedno sa decom, upušta se u neizvesnost koju igra donosi.

Jedan od zadataka vaspitača jeste da drugim odraslima, posebno roditeljima i osobama bliskim deci, predoči potencijal koji dečija igra ima, omogućí im uključivanje u igru, a takođe može i da podstakne odrasle da podstiču i proširuju dečiju igru, kao i da stvori podsticajnu sredinu za igru. Podsticajno okruženje za igru je svako okruženje koje šalje poruku deci da mogu slobodno da istražuju, ispituju, šalje poruku prihvatanja i sigurnosti koje deca treba da imaju tokom igre. Takođe, deca imaju pravo da očekuju da se odrasli uključe u njihovu igru, da reaguje na one signale koje mu dete šalje, da ih razume, a da pri tome ne naruši njihovu igru.

U kultivisanju dečije igre vaspitač koristi strategije stvaranja mogućnosti za igranje, strategije podrške igri i praćenja igre.

1.6. Strategije vaspitača u dečijoj igri

Postoje tri strategije vaspitača kojima se:

1. stvara mogućnost za igranje,
2. podrška igri i
3. praćenje igre.

U okviru prve strategije vaspitača, gde vaspitač stvara mogućnost za igranje, postoje različiti postupci vaspitača kojima on realizuje tu mogućnost. Kao prvo, organizuje unutrašnji i spoljašnji prostor koji podstiče stvaralaštvo i originalno izražavanje. Potom, izrađuje i prikuplja materijal za dečiju igru i takođe ga čini dostupnim deci. Vaspitač treba da obezbedi dovoljno vremena za igru, da podstiče decu na međusobnu podršku u igri, dogovaranje i saradnju. Treba da obezbedi deci da se igraju na otvorenom i da kroz igru deca slobodno mogu da istražuju nove prostore u svom životnom okruženju. Spoljašnje i unutrašnje okruženje dece, vaspitač treba da struktuirao tako da odražava dečije individualne prednosti, interesovanja, sposobnosti i potrebe. Sagledavajući mogućnosti i načine za podršku igri, vaspitač treba da razgovara sa članovima porodice i kolegama o mogućnostima. Takođe, deci treba da omogućí da izaberu vrstu igre, materijale, kao i vreme koje će provesti u igri, a i u sve druge aktivnosti sa decom da unese elemente igre: dinamiku, nepredvidivost, promenljivost, zamišljanje, maštanje, usmerenost na proces, a ne ishod.

U drugoj strategiji, koja se tiče podrške igri, vaspitač svojim raznovrsnim postupcima omogućava kultivisanje dečije igre. Osnovni vid podrške igri jeste da se vaspitač igra zajedno sa decom i svojim učešćem pruža model u igri. U igri prihvata inicijativu dece za pokretanje različitih vrsta igre: funkcionalne igre, igre mašte i fantazije, igre uloga, simboličke igre i igre sa unapred gotovim pravilima. Vaspitač razgovara sa decom o njihovoj igri, priznaje i poštuje dečije izbore i dečiju inicijativu u igri, podržava dečiju igru bez ometanja i nametanja svog plana igre. Tokom igre, štiti decu od povreda, pomaže da se uključe i deca koja su odbačena u igri, kao i pružanjem pomoći deci koja imaju poteškoće da se uključe u samu igru. Vaspitač kroz podršku igri pomaže deci da kroz igru ispolje svoja osećanja, da govore svojim jezikom, a isto tako pomaže deci da budu vidljive njihove ideje kroz materijale, prostor i scenario igre. Vaspitač podržavajući dečiju igru, osporava moć predrasuda i podstiče igru koja promovise jednakost, pravičnost i pravdu.

Praćenjem igre kao treće strategije kojom vaspitač kultiviše igru, izdvajaju se bitni postupci vaspitača, među kojima je važno da vaspitač posmatra i sluša decu dok se igraju. Pored dece, vaspitač posmatra i preispituje kako unutrašnji i spoljašnji prostor podržava ili ometa dečiju igru. Važno je i da vaspitač dokumentuje igru kroz beleške, fotografije, video snimke, crteže, priče/izjave dece i kroz to dokumentovanje igre razvija sopstvenu refleksiju i refleksiju dece o igri. Pri tome, tumači ono što vidi u igri, razgovara sa kolegama o igri dece i problemima vezanim za igru, kao i sa roditeljima, gde u razgovoru promišlja o mogućnostima podrške igri. Kroz sve ove postupke, vaspitač preispituje i na koji način podržava dečiju igru i kako može tu podršku unaprediti, proširiti i obogatiti, sam, zajedno sa kolegama, članovima porodice i osobama bliskim iz okruženja/pripadnicima lokalne zajednice.

1.7. Tipovi dečije igre

U kultivisanju dečije igre vaspitač podržava tri različita tipa igre, koji se mogu međusobno kombinovati, kao i prelaziti iz jednog tipa igre u drugi.

Prvi tip igre je otvorena igra, u kojoj deca imaju mogućnost da samostalno, prema sopstvenoj inicijativi manipulišu materijalima, da slobodno variraju obrasce i grade iluzorni plan u igri (Pavlović Breneselović, Krnjaja, 2017:97). Vaspitač u otvorenoj igri se fokusira na pripremanju sredine i praćenje igre, uz minimalno uključivanje igre. U otvorenoj igri vaspitač organizuje i obezbeđuje različite materijale koji su lako dostupni deci i koji deca istražuju ili ispituju, organizuje prostor koji je podsticajan za igru, pomaže da se posle igre sačuvaju započeta konstrukcija ili materijali koji su se koristili u igri, obezbeđuje dovoljno vremena za igru i ne nameće vremenske rokove za igru svoj deci u isto vreme, nego je fleksibilno za svako dete. Pri otvorenoj igri, vaspitač posmatra igru i nastoji da razume kontekst igre, da isprati reakcije dece na igru, kao i ideje koje deca iznose u igri.

Drugi tip igre je proširena igra u kojoj vaspitač podržava dečiju igru sopstvenim učešćem, uključujući se u igru kao saigrač. U proširenoj igri vaspitač predstavlja igru i njena pravila, ulazi u određenu ulogu, pravi sa decom rekvizit za igru i koristi ga, predlaže nove uloge za decu, pronalazi nove materijale za igru, proširuje scenario, zapisuje scenario igre, a potom pomaže deci da se dogovore oko uloga i kako da se igraju.

Vođena igra je treći tip dečije igre u kojoj vaspitač ima planirane i namerne interakcije tokom igre, tako da inicira i usmerava igru, pri čemu se dogovara sa decom i pazi da ne naruši osnovne karakteristike igre (Pavlović Breneselović, Krnjaja, 2017:98). U vođenoj igri postupci vaspitača su da podstiče adekvatno korišćenje opreme i sredstva u istraživanju, otvorenim pitanjima ili igranjem uloge u igri produbljuje postojeća iskustva dece, podstiče refleksiju dece tako što podstiče razgovor

o igri, čime pomaže deci da razumeju igru. Igre sa pravilima i igre na poligonu vaspitač vodi i usmerava korake. U okviru postupaka tokom vođene igre, vaspitač može i da nudi koncept igre, formira parove i grupe dece koja će se zajedno igrati.

2. METODOLOŠKA ORJENTACIJA

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja u ovom radu je podrška koju vaspitači pružaju dečijoj igri u predškolskoj ustanovi, koje postupke podrške dečijoj igri vaspitači najčešće primenjuju u svom radu i identifikovati koje postupke podrške dečijoj igri ređe koriste.

2.2. Cilj i zadaci

Cilj istraživanja je da se utvrdi učestalost primene različitih postupaka podrške vaspitača dečijoj igri koji se preporučuju u novim Osnovama programa PVO.

U svrhu ostvarivanja cilja, postavljeni su sledeći zadaci:

1. Utvrditi da li su vaspitači i medicinske sestre upoznati sa novim Osnovama programa PVO
2. Ispitati kojim postupcima najčešće vaspitači podržavaju dečiju igru
3. Ispitati kojim postupcima ređe vaspitači podržavaju dečiju igru
4. Izraditi predlog podrške vaspitačima da primenjuju raznovrsne postupke podrške dečijoj igri.

2.3. Hipoteze istraživanja

Opšta hipoteza:

Pretpostavlja se da vaspitači i medicinske sestre- vaspitači raznovrsnim postupcima podržavaju dečiju igru.

Posebna hipoteza:

H1: Pretpostavlja se da postoji nesrazmerna implementacija postupaka podržavanja dečije igre vaspitača tj. da neke postupke vaspitači češće primenjuju u svom radu, a neke ređe.

2.4. Metode istraživanja

Naučne metode koje su korišćene u radu su: metod generalizacije, metod konkretizacije, metod apstrakcije, metod analize, metod sinteze, metod indukcije, metod dedukcije i metod anketiranja. Neposrednoj izradi rada prethodilo je niz aktivnosti kao što su pronalaženje i proučavanje dostupne literature, definisanje problema i predmeta istraživanja, zatim određivanje cilja, zadataka koji proizilaze iz cilja kao i postavljanje hipoteza u vezi sa predmetom istraživanja.

Za potrebe istraživanja planirano je, prikupljeno je i obrađeni su podaci od prigodnog uzorka vaspitača i medicinskih sestara, i to 55 vaspitača i 11 medicinskih sestara zaposlenih u vrtićima "Zvončica" i "Čuperak" iz Novog Sada. U daljem tekstu i jedni i drugi biće obuhvaćeni kategorijom

"vaspitači".

Ispitivanje vaspitača je sprovedeno tokom februara 2022. godine u okviru online prikupljanja podataka kvantitativnog istraživanja, koje je sprovedeno online zbog trenutne epidemiološke situacije. Podaci za analizu prikupljeni su uz pomoć upitnika. Ispitanici su bili upoznati sa problemom koji se ispituje. Ispitivanje je bilo sprovedeno kroz sledeće faze:

1. faza pripreme i prikupljanja podataka o problemu koji se ispituje
2. faza sprovođenja istraživanja
3. faza obrade i interpretacija dobijenih podataka i zaključaka.

U upitniku (nalazi se na kraju rada u naslovu Prilog) su ponuđene tvrdnje koje su preuzete iz dokumenta Osnove programa PVO, sa ponuđenim odgovorima o učestalosti primene pojedinih postupaka podrške dečijoj igri u neposrednoj praksi vaspitača. Ovim instrumentom ispituje se postupke vaspitača, tačnije njihovu samoprocenu učestalosti svojih postupaka. Pouzdaniji i relevantniji podaci bi se dobili sistematskim posmatranjem postupaka, međutim, takav vid istraživanja nije ekonomičan, a trenutna epidemiološka situacija ograničava nas u predškolskim ustanovama na rad u manjim grupama, ali se može razmotriti kao predlog za moguć dobar nastavak ovog istraživanja. Upitnik se sastoji iz dva dela. U prvom delu se prikupljaju opšti podaci o ispitanicima koji su učestvovali. Drugi deo obuhvata tvrdnje koje su usmerene na ispitivanje učestalosti primene postupaka podrške dečijoj igri.

Tvrdnje u upitniku su preuzeti postupci podrške vaspitača dečijoj igri koji se preporučuju u novim Osnovama PVO (Krnjaja, Breneselović Pavlović, 2017:95).

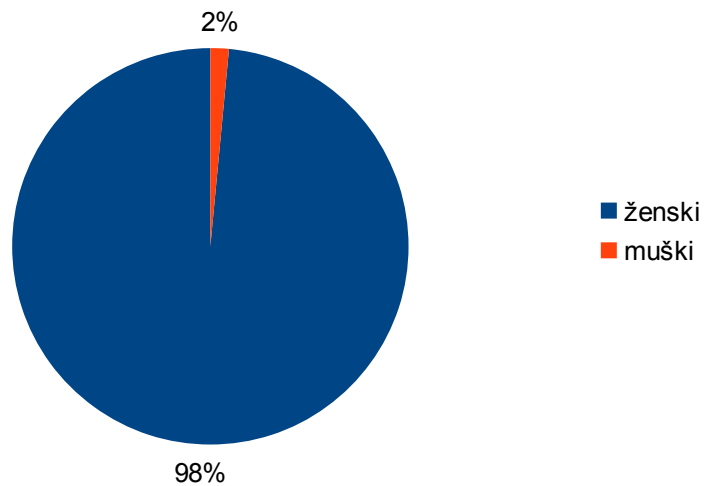
Rezultati istraživanja su obrađeni u statističkom programu za obradu podataka. Primenjena je deskriptivna statistika. Dobijeni podaci su predstavljeni kružnim grafikonom uz deskriptivno tumačenje. Dobijeni rezultati ispitanih vaspitača su analizirani i upoređeni.

2.5. Analiza i interpretacija rezultata

Pitanjima iz upitnika testirane su hipoteze istraživanja. Za testiranje hipoteze korišćen je upitnik koji se sastoji iz dva dela: prvi deo se sastoji od pitanja kojima su sakupljeni opšti podaci o prigodnom uzorku, a drugi deo se sastoji od ispitivanja učestalosti primene postupaka proširivanja dečije igre.

2.6. Analiza opštih podataka o prigodnom uzorku

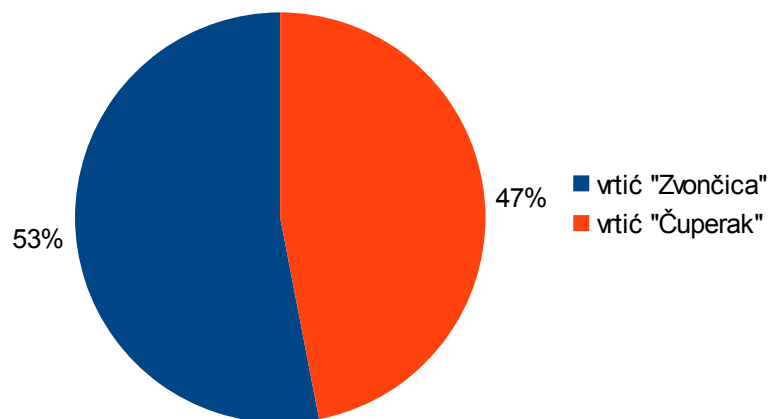
1. Polna struktura učesnika ispitanika prikazana je na grafikonu br.1:

Grafikon br.1- Polna struktura ispitanika

Od ukupnog broja ispitanika, 98% su činile žene, a 2% muškarci.

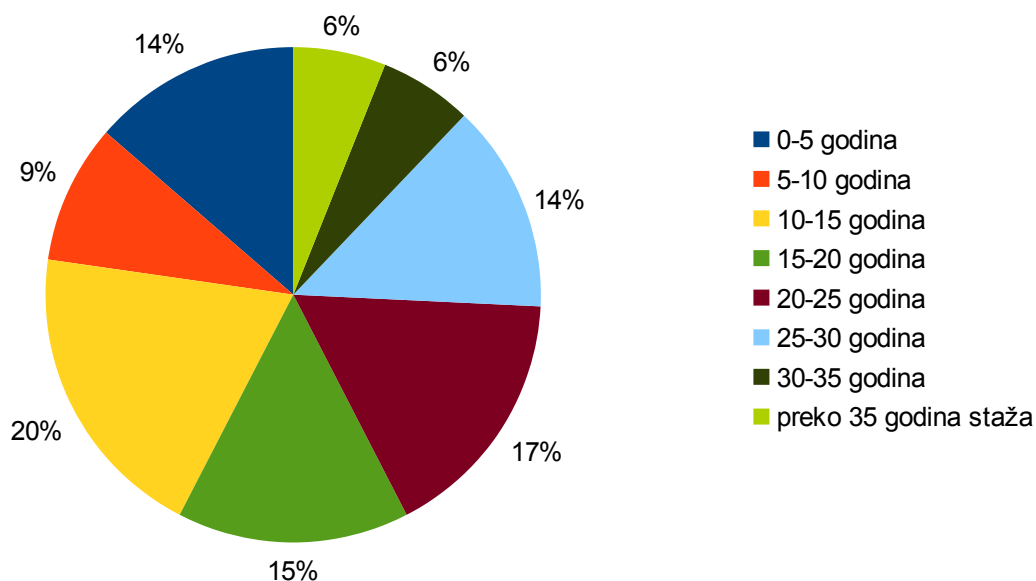
2. Mesto zaposlenja je prikazano na grafikonu br.2:

Grafikon br.2- Mesto zaposlenja ispitanika

Od ukupnog broja ispitanih, 53% ispitanika radi u vrtiću "Zvončica", a 47% ispitanika radi u vrtiću "Čuperak".

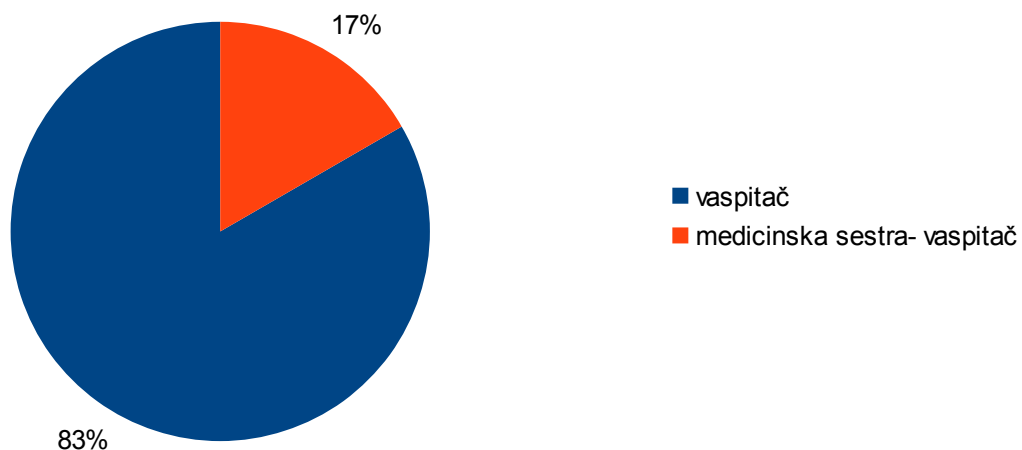
3. Godine staža ispitanika su prikazane na grafikonu br.3:

Grafikon br.3- Godine staža ispitanika

Od ukupnog broja ispitanih, 14% ima od 0-5 godina staža, 9% ispitanih ima od 5-10 godina staža, 20% od 10-15 godina staža, 15% od 15-20 godina staža, 17% od 20-25 godina staža, 14% od 25-30 godina staža, 6% od 30-35 godina staža i 6% preko 30 godina staža. Više od polovine ispitanih ima između 10 i 25 godina staža.

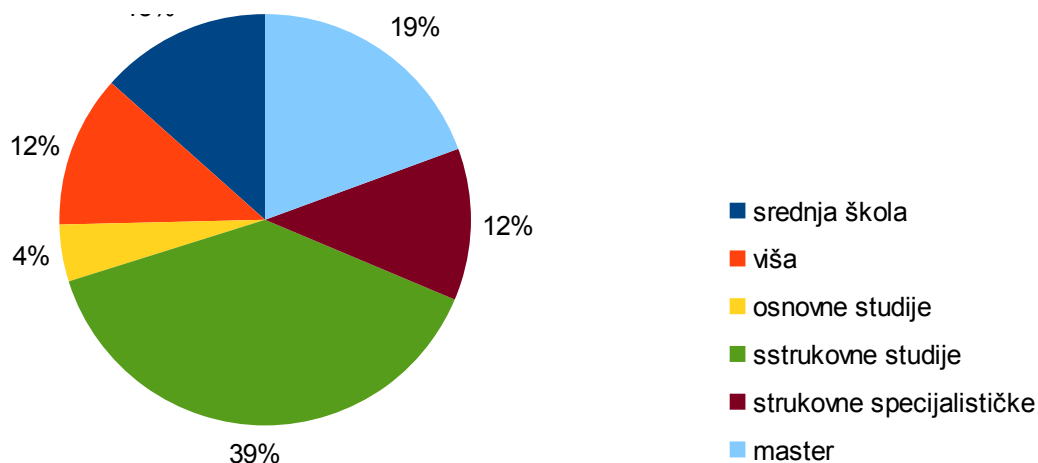
4. Struktura zaposlenja ispitanika prikazana je na grafikonu br.4:

Grafikon br.4- Struktura zaposlenja ispitanika

Od ukupnog broja ispitanih 83% su vaspitači, a 17% zaposleni su na radnom mestu medicinske setre- vaspitači.

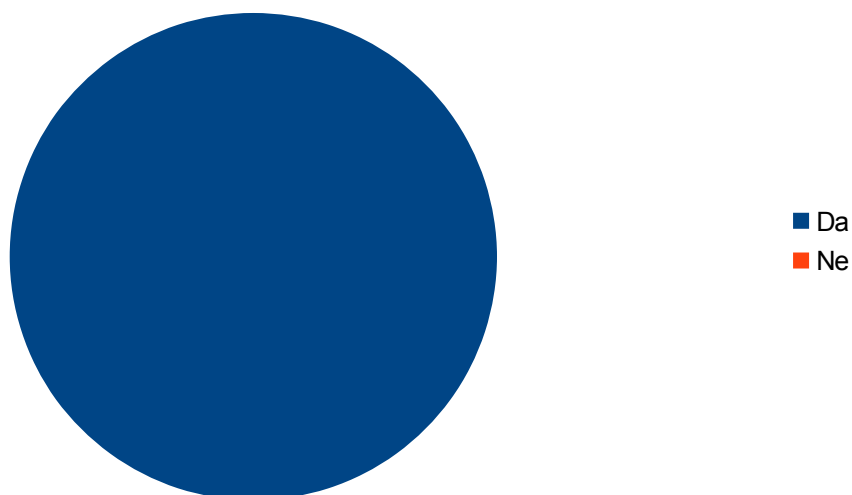
5. Završen stepen obrazovanja ispitanika prikazan je na grafikonu br.5:

Grafikon br.5- Završen stepen obrazovanja ispitanika

Od ukupnog broja ispitanika, 13% je završilo srednju školu, 12% višu školu, 4% osnovne studije, 39% strukovne studije, 12% strukovne specijalističke studije i 19% ima završen master.

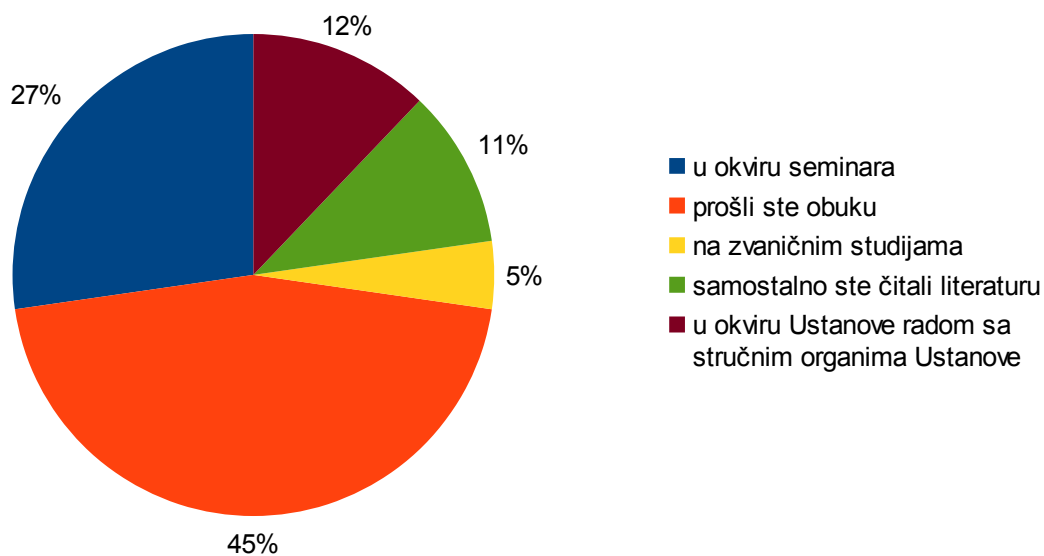
6. Primena novih Osnova programa PVO je prikazana na grafikonu br.6:

Grafikon br.6- Primena novih Osnova programa PVO

Od ukupnog broja ispitanika, 100% ispitanih primenjuju nove Osnove programa PVO.

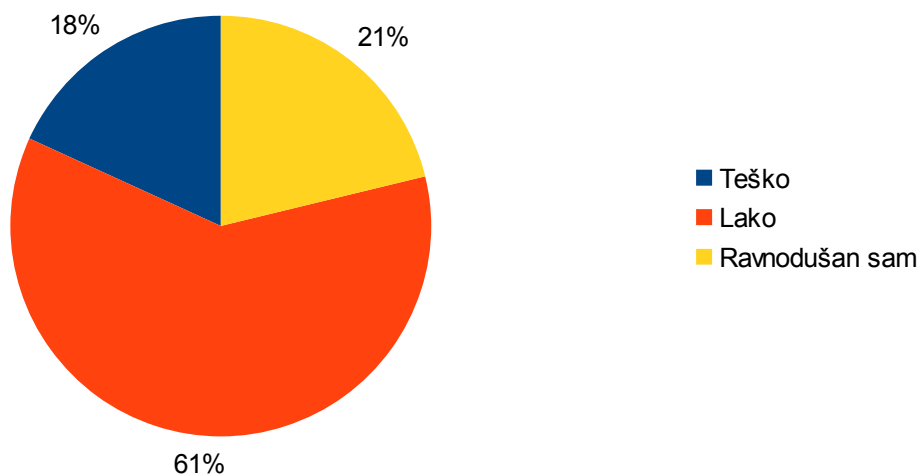
7. Na koji način je stečeno znanje o novim Osnovama programa PVO prikazano je na grafikonu br.7:

Grafikon br.7- Način na koji je stečeno znanje o novim Osnovama PVO

27% ispitanika je u okviru seminara steklo znanje o novim Osnovama PVO, 45% je prošlo obuku, 5% tokom zvaničnih studija, 11% su samostalno čitali literaturu i 12% u okviru Ustanove radom sa stručnim organima Ustanove.

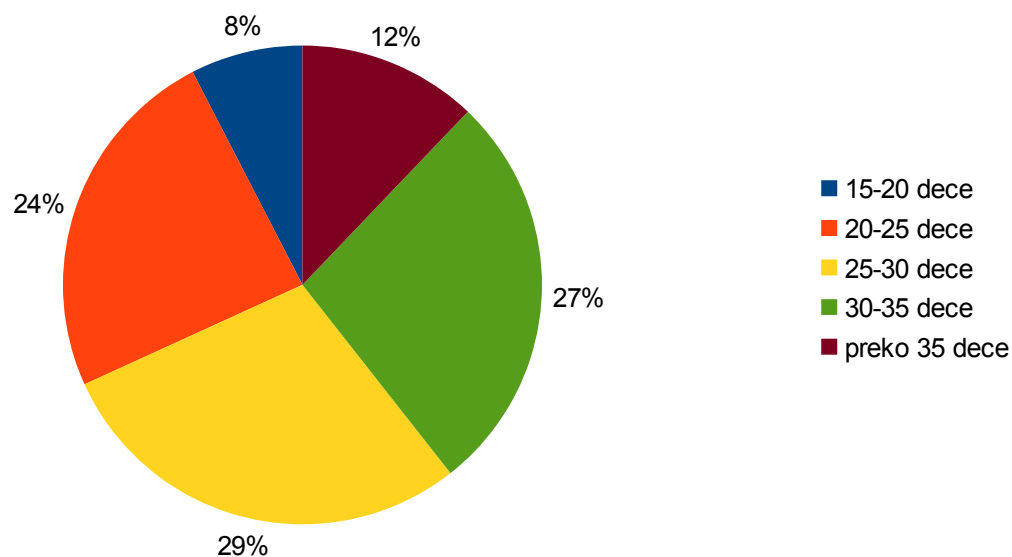
8. Prihvatanje promena prikazano je na grafikonu br.8:

Grafikon br.8- Prihvatanje promena uvođenjem novih Osnova programa PVO

18% ispitanika izjasnilo se da su teško prihvatili promene, 61% lako, a 21% ispitanika se izjasnilo da su ravnodušni prilikom promena koje su nastale uvođenjem novih Osnova programa PVO.

9. Broj dece u vaspitnoj grupi ispitanika prikazano je na grafikonu br.9:

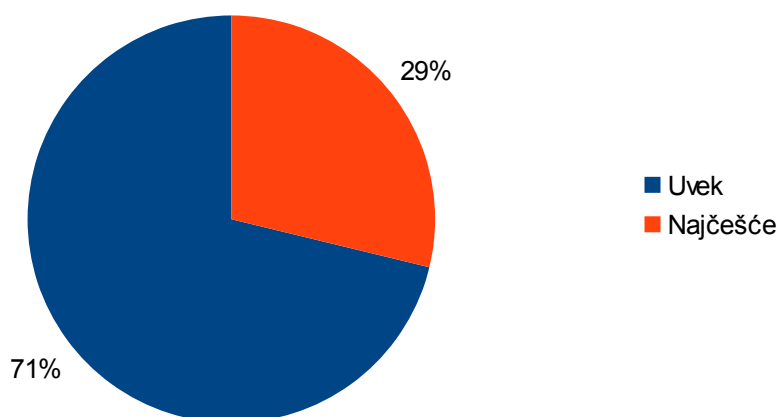
Grafikon br.9- Broj upisane dece u vaspitnoj grupi

8% ispitanika ima upisano između 15-20 dece u vaspitnoj grupi, 24% ima 20-25 dece, 29% ima između 25-30 dece, 27% između 30-35 dece, a 12% ispitanika se izjasnilo da ima preko 35 dece upisano u vaspitnoj grupi.

2.7. Analiza drugog dela upitnika

U narednom delu rada, grafički ću prikazati rezultate dobijene analizom skale (samo)procene postupaka vaspitača i medicinskih sestara- vaspitača o učestalosti primene postupaka podrške dečijoj igri.

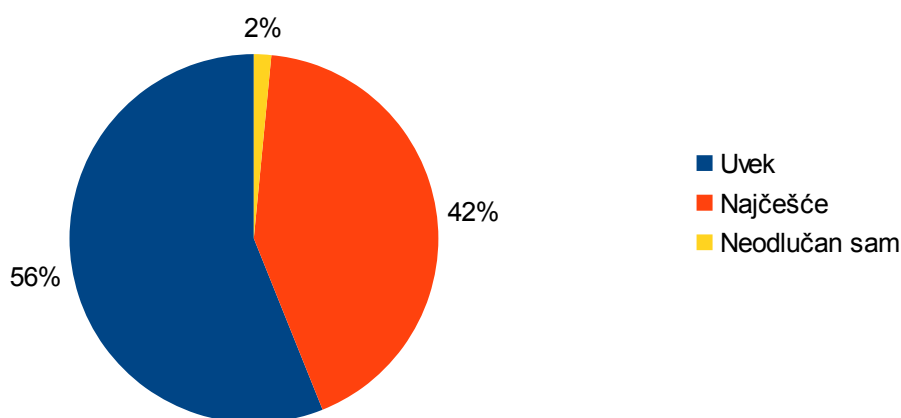
1. Obezbeđujem deci dovoljno vremena za igru:

71% ispitanika odgovorilo je da uvek obezbeđuje deci dovoljno vremena za igru, a 29% je

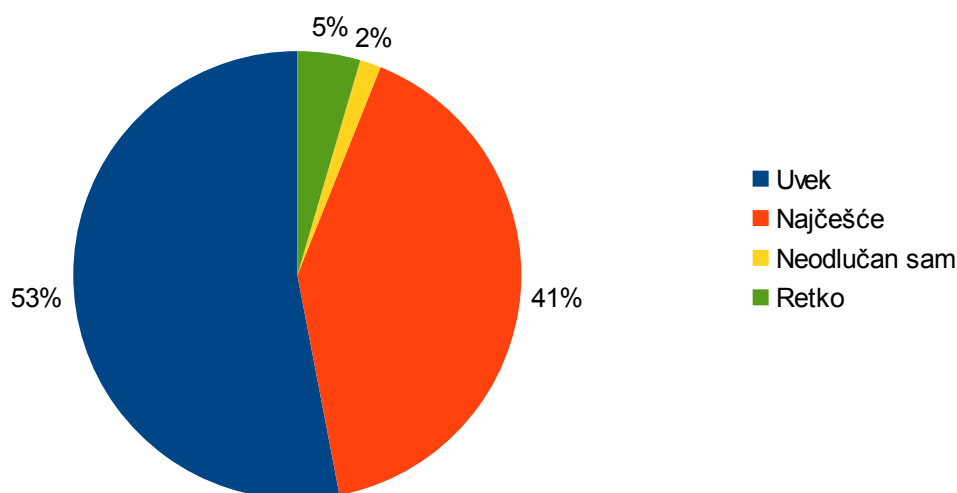
odgovorilo najčešće.

2. Obezbeđujem materijale koji su lako dostupni deci i koje deca mogu da istražuju:

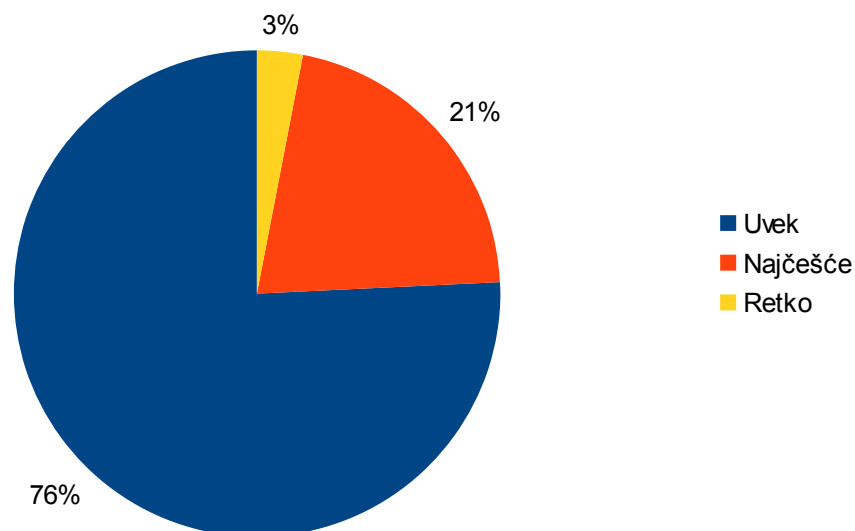
56% ispitanika izjasnilo se da uvek, njih 42% najčešće, a 2% su neodlučni u tvrdnji da obezbeđuju različite materijale koji su lako dostupni deci i koje deca mogu da istražuju.

3. Pomažem deci da se posle igre sačuvaju produkti i materijali kako bi ih mogli i kasnije koristiti u drugim aktivnostima:

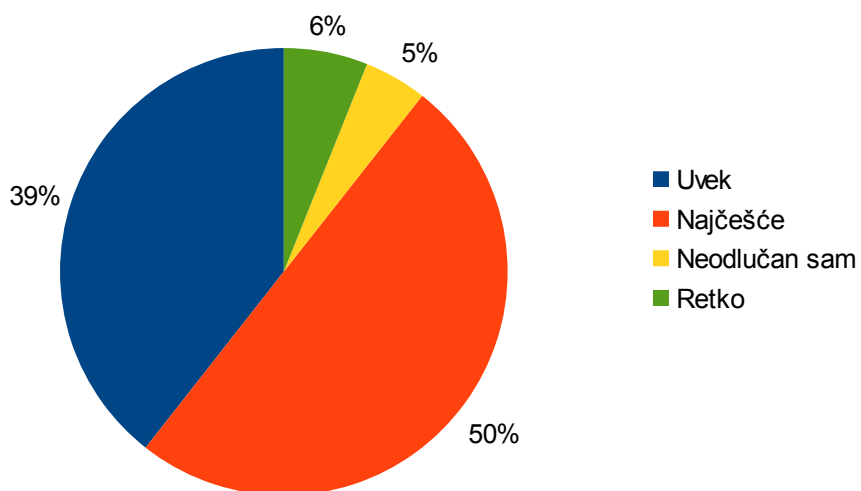
53% ispitanika se izjasnilo da uvek, 41% najčešće, 2% je neodlučno, a 5% retko pomaže deci da se posle igre sačuvaju produkti i materijali kako bi ih mogli i kasnije koristiti u drugim aktivnostima.

4. Posmatram dečiju igru, pratim reakcije i ideje dece:

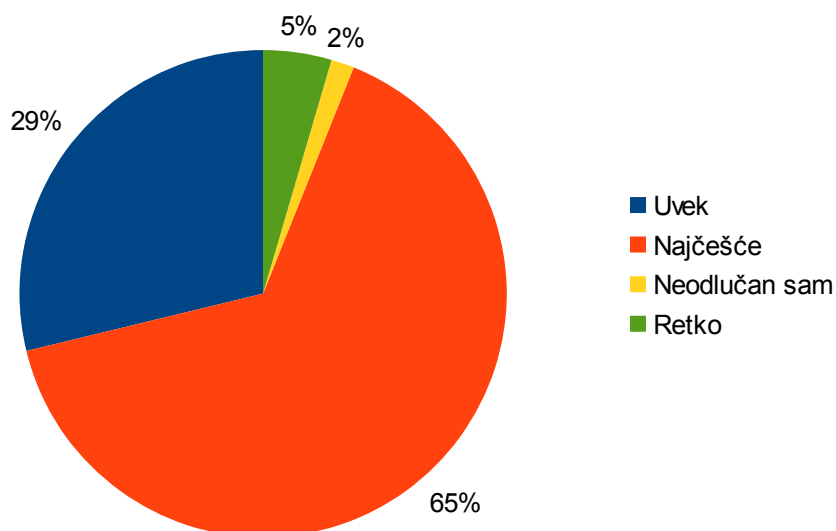
76% ispitanika se izjasnilo da uvek, 21% najčešće, a 3% retko posmatra dečiju igru, prati reakcije i ideje dece.

5. Ulazim u određenu ulogu kojom podržavam započetu dečiju igru:

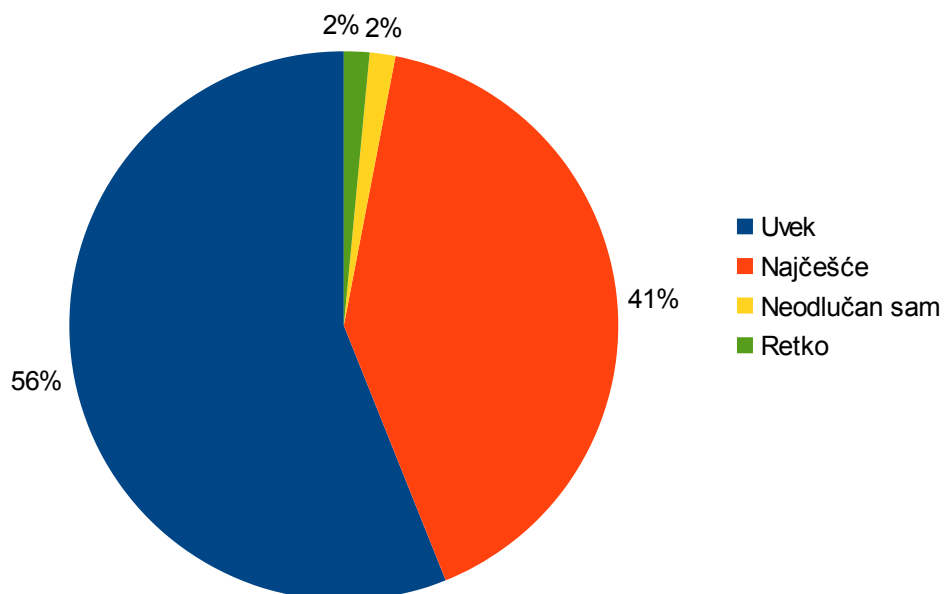
39% ispitanika se izjasnilo da uvek, 50% najčešće, 5% su neodlučni, a 6% retko ulazi u određenu ulogu kojom podržava započetu dečiju igru.

6. Pronalazim dodatni materijal/ proširujem scenario igre kao podršku deci u igri:

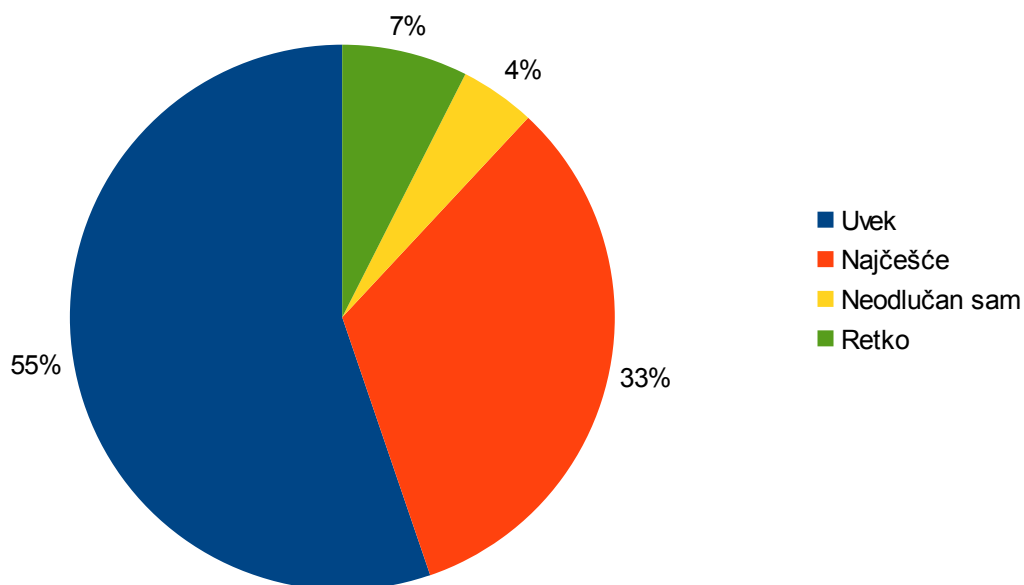
29% ispitanika se izjasnilo da uvek, 65% najčešće. 2% su neodlučni, a 5% retko pronalazi dodatni materijal/ proširuje scenario igre kao podršku deci u igri.

7. Pomažem deci koristeći razne materijale da se napravi rekvizit za igru:

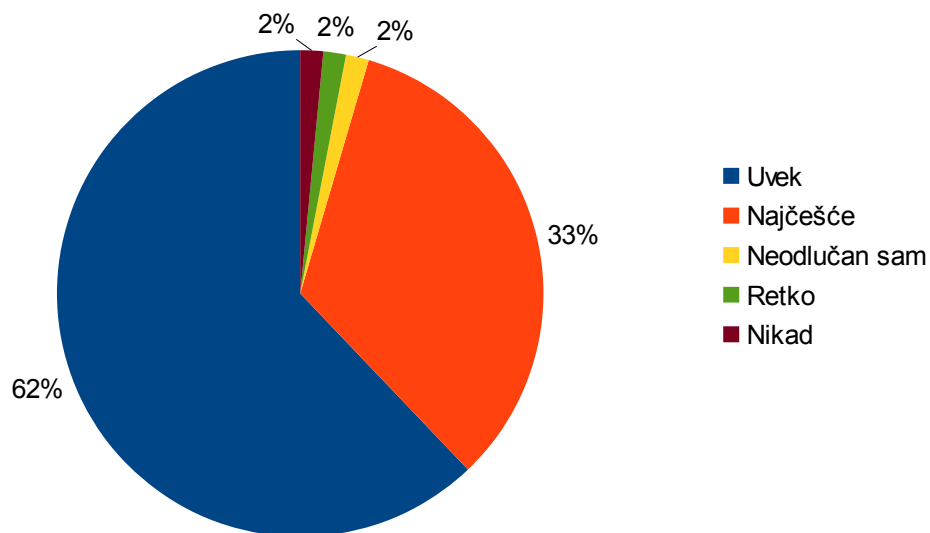
56% ispitanika se izjasnilo da uvek, 41% najčešće, 2% je neodlučno i 2% retko pomaže deci koristeći razne materijale da se napravi rekvizit za igru.

8. Pokazujem pokrete u igri, vodim igru na poligonu:

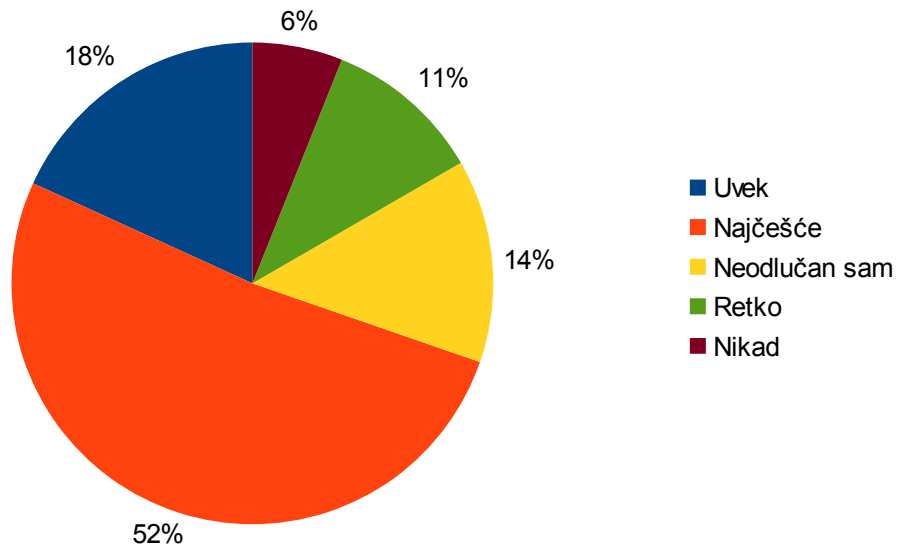
55% ispitanika se izjasnilo da uvek, 33% najčešće, 4% su neodlučni, a 7% retko pokazuju pokrete u igri, vode igru na poligonu.

9. Pokazujem deci igre sa pravilima:

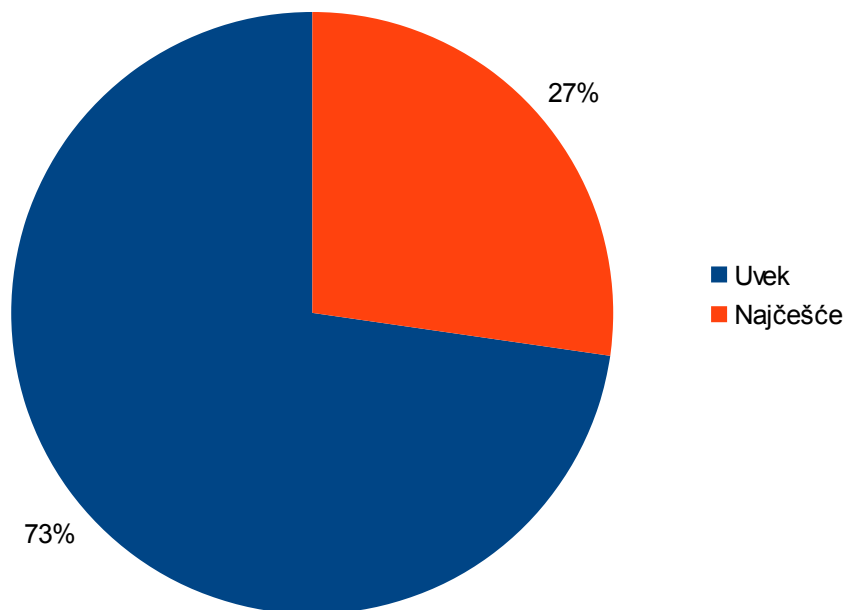
62% ispitanika se izjasnilo da uvek, 33% najčešće, a po 2% ispitanih je neodlučno, retko ili nikad pokazuje deci igre sa pravilima.

10. Nudim deci koncept igre, formiram parove/ grupe dece koja će se igrati:

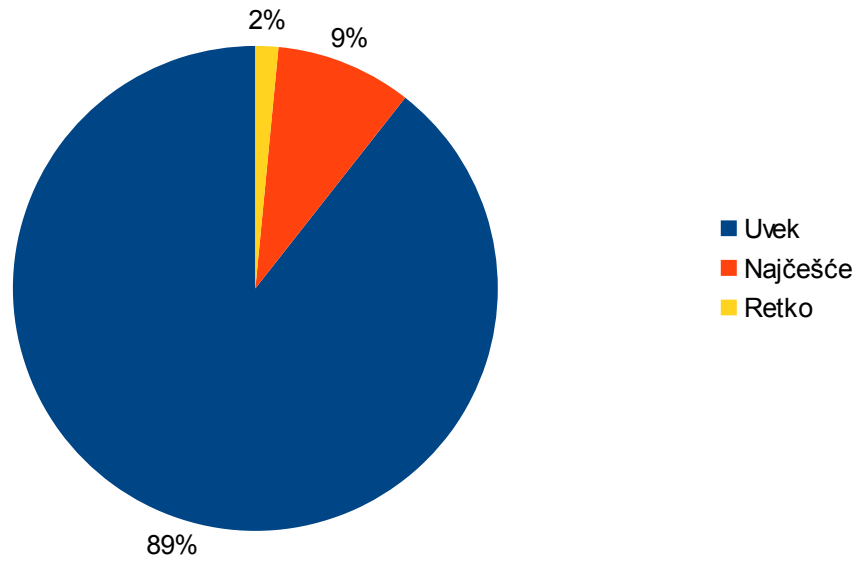
18% ispitanika se izjasnilo da uvek, 52% najčešće, 14% su neodlučni, 11% retko, a 6% nikad ne nudi koncept igre, formira parove/ grupe dece koja će se igrati.

11. Podstičem igru koja promovise jednakost, pravičnost i pravdu:

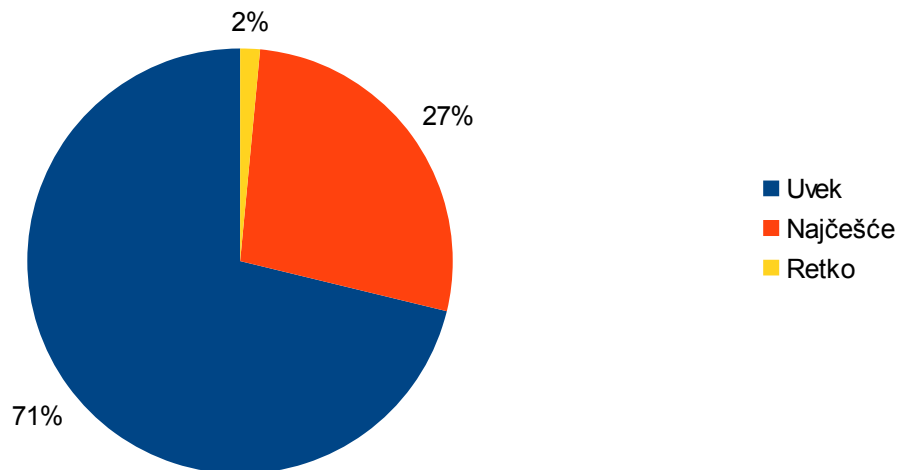
73% ispitanika se izjasnilo da uvek, a 27% najčešće podstiču igru koja promovise jednakost, pravičnost i pravdu.

12. Pomažem deci koja su odbačena ili imaju drugih poteškoća da se uključe u igru:

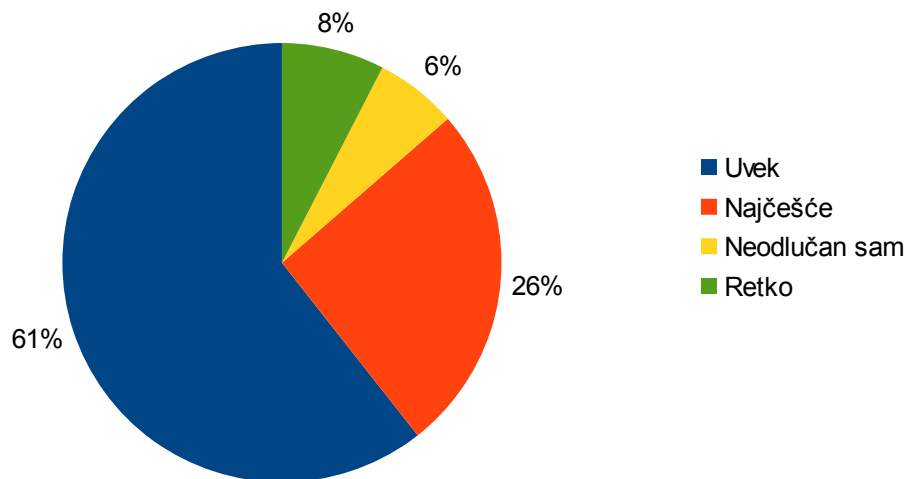
89% ispitanika se izjasnilo da uvek, 9% najčešće, a 2% retko pomaže deci koja su odbačena ili imaju drugih poteškoća da se uključe u igru.

13. Moja podrška dečijoj igri podržava i neguje kvalitetan uzajamni odnos između dece i odraslih:

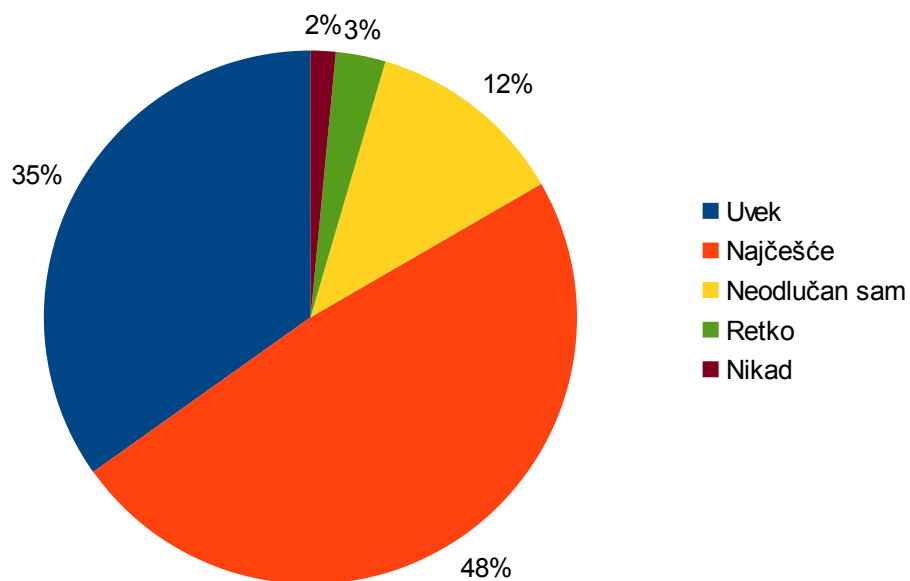
71% ispitanika se izjasnilo da uvek, 27% najčešće, a 2% retko kroz podršku dečijoj igri podržava i neguje kvalitetan uzajamni odnos između dece i odraslih.

14. Roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja predočavam značaj igre:

61% ispitanika se izjasnilo da uvek, 26% najčešće, 6% su neodlučni, a 8% retko predočavaju roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja značaj igre.

15. Omogućavam roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja uključivanje u igru:

35% ispitanika se izjasnilo da uvek, 48% najčešće, 12% su neodlučni, 3% retko, a 2% nikad ne omogućavaju roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja uključivanje u igru.

2.8. Dokazi hipoteza

Opšta hipoteza:

Pretpostavlja se da vaspitači i medicinske sestre- vaspitači raznovrsnim postupcima podržavaju dečiju igru.

Na osnovu dobijenih rezultata potvrđeno je da vaspitači i medicinske sestre- vaspitači raznovrsnim postupcima podržavaju dečiju igru. S obzirom da je većina ispitanika (45%) prošla zvaničnu obuku o Osnovama programa PVO, upoznati su sa značajem podrške dečijoj igri i stekli su pozitivan stav o primeni postupaka podrške dečijoj igri.

Posebna hipoteza:

H1: Pretpostavlja se da postoji nesrazmerna implementacija postupaka održavanja dečije igre vaspitača tj da neke postupke vaspitači češće primenjuju u svom radu, a neke ređe.

Na osnovu dobijenih rezultata utvrđeno je da postoji nesrazmerna implementacija postupaka održavanja dečije igre vaspitača. Otvorena igra je tip igre u kojoj ispitanici najčešće primenjuju postupke podrške dečijoj igri: obezbeđuju dovoljno vremena za igru i obezbeđuju različite materijale koji su lako dostupni deci i koje deca mogu da istražuju. U prilog ovome jeste i podatak da su oba vrtića u kojima rade vaspitači obuhvaćeni uzorkom opremljena novim nameštajem, koji je prilagođen uzrastu tj. visini dece, tako da su sve igračke i materijali za igru i istraživanje postavljeni tako da su deci lako dostupni. Nekoliko ispitanika (medicinske sestre- vaspitači, njih 5%) su se izjasnile da retko pomažu da se sačuvaju produkti i materijali kako bi se koristili i u drugim aktivnostima, što je evidentno, s obzirom na uzrast i igru dece, koja često nema završni produkt ili materijal.

U proširenom tipu igre na osnovu dobijenih odgovora, može se zaključiti da ispitanici imaju pozitivan stav i prihvatili su postupak kojim podržavaju dečiju igru tj. zajedno sa decom prave rekvizite za igru. Manji broj ispitanika (11%) ne ulazi u određenu ulogu kojom podržava započetu igru. Iz rezultata upitnika, evidentirano je da se radi o mladim koleginicama (od 0-5 godina radnog staža) kojima je potrebna podrška i da se osnaže u primeni postupaka podrške proširenoj igri.

U primeni postupaka za podršku vođenoj igri evidentno je da ima najviše razlike u učestalosti primene navedenih postupaka. 14% ispitanika su neodlučni ili retko pokazuju pokrete u igri i vodi igru na poligonu, 6% retko ili nikad pokazuje igre sa pravilima, a 31% nudi koncept igre i pravila i pomaže da se deca grupišu u igri. Može se pretpostaviti da su ovakvi rezultati najvećim delom proistekli iz prvobitnih tumačenja novih Osnova programa PVO gde su vaspitači prihvatili stav da se ne mešaju u dečiju igru, da nema formacije kruga u radu sa decom i da deca samostalno biraju kako i šta će se igrati. Na osnovu neformalnih razgovora sa koleginicama, mišljenja smo da je najviše poteškoća u radu u okviru novih Osnova programa upravo u ovom segmentu, usled dugogodišnje primene modela B PVO u svom radu i kolegince sa više godina staža (preko 20 godina radnog iskustva) teško su prihvatile nov program.

U stavovima uključivanja i podrške dečijoj igri koje se odnose na decu koja su odbačena ili imaju poteškoća da se uključe u igru, kao i promovisanje pravičnosti, jednakosti i pravde, ispitanici su osvešteni i imaju pozitivan stav, te su i odgovori u većini: uvek (89% i 73%) i preostali broj ispitanih je odgovorilo da najčešće primenjuje ovakav vid podrške dečijoj igri.

Da bi stvorili mogućnosti za igranje, potrebno je da vaspitači uključe roditelje i odrasle iz dečijeg okruženja tako što će im predočiti značaj dečije igre i omogućiti im uključivanje u samu igru. Iz odgovora u upitniku, primetno je da postoje odstupanja u učestalosti primene ovog vida podrške vaspitača dečijoj igri. Analizom dobijenih odgovora, primetno je da medicinske sestre-vaspitači su neodlučne, retko ili nikad (u 14. pitanju 14%, a u 15. pitanju 17% odgovora) primenjuju

ovu podršku ka roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja. Iz toga se može primetiti da je potrebno raditi na ohrabrivanju i osnaživanju medicinskih sestara- vaspitača da raznovrsnim postupcima i načinima ponude roditeljima i odraslima uključivanje u dečiju igru.

3. Plan podrške vaspitačima i medicinskim sestrama- vaspitačima

Najčešći vid podrške, u okviru vrtića obuhvaćenih istraživanjem, jeste rad u timovima, gde kroz horizontalnu razmenu i predstavljanjem primera dobre prakse, vaspitači međusobno razmenjuju aktuelna dešavanja, rešavaju probleme i preispituju se. Horizontalna razmena je vrlo aktuelna u vrtićima obuhvaćenim istraživanjem i često se organizuje u okviru tima vrtića i u manjim grupama, gde se preispituju postupci i sopstveni i od koleginica, čime se dobija šira perspektiva svog rada i načina kako se može unaprediti. Horizontalna razmena je pogodna za razmenu, razvijanje, sticanje i prenošenje iskustva koje su vaspitači stekli u svom radu. Ovim vidom saradnje, neguje se partnerstvo, grade dobri i inspirativni odnosi, zajedno se promišlja, preispituje, učenje se odvija kroz interakciju i refleksiju prakse.

Tokom izrade ovog rada, ukazala se prilika za organizovanje sastanaka tima vrtića, na kojima smo uz podršku stručnog saradnika, razgovarali i razmenjivali iskustva o primeni postupaka podrške dečijoj igri.

Tokom marta 2022. u ispitivanim vrtićima održani su u dva termina sastanci vrtića. Na prvom susretu su kroz radionice, gde su vaspitači bili podeljeni po grupama, analizirali i predstavili postupke kojima se podržava dečija igra. Svaka grupa je predstavila po jedan segment postupaka podrške vaspitača dečijoj igri uz odgovore na pitanja: Kome i čemu to? (Kome to služi? Zašto to radimo?)

Prilikom drugog susreta tima vrtića, vaspitači i medicinske sestre- vaspitači su u dogovoru sa stručnim saradnicima prikazali primere dobre prakse. Tokom tog susreta, medicinske sestre-vaspitači ukazale su na problem uključivanja roditelja u dečiju igru, kao i samog značaja. Najčešća pitanja koja roditelji upućuju tokom obraćanja medicinskim sestrama- vaspitačima, vezana su za negu dece. Nakon razmene iskustva između vaspitača i medicinskih sestara- vaspitača doneli su zaključak da se kroz svakodnevnu razmenu sa roditeljima tokom prijema i ispraćaja dece kući, kao i individualnih razgovora i roditeljskih sastanaka, kroz razgovor o negi dece (da li su ručali, spavali i obavili fiziološke potrebe) provuče mogućnost igre sa decom, pesme ili neke priče, kojima će deca lakše usvojiti higijenske navike i ukazati na dobrobiti dece ovakvim postupcima.

U planu do kraja školske godine je još jedan tim vrtića na kom će se razgovarati o proširenoj i vođenoj igri, postupcima podrške vaspitača, uz adekvatne primere dobre prakse. Pored horizontalne razmene, potrebno je uključiti i stručne saradnike da organizuju rad u manjim grupama za one vaspitače kojima je potrebna podrška i osnaživanje u primeni postupaka podrške dečijoj igri ili individualni rad sa vaspitačima. Neophodno je organizovati seminare vaspitačima i medicinskim sestrama- vaspitačima, radionice i druge vidove obuke na temu podrške dečijoj igri, kao i obezbediti potrebnu literaturu. Takođe, potrebno je organizovati i dalje horizontalnu razmenu i prikazati primere dobre prakse.

Iz prethodnog iskustva, od velikog značaja bila bi izrada interne zbirke dobrih primera prakse, koja bi mogla biti objavljena u elektronskoj formi ili štampana za upotrebu u vrtićima obuhvaćenim istraživanjima. U izradi ove zbirke, potrebno je uključiti i stručne saradnike, kao podršku u

realizaciji.

Još jedan vid podrške bilo bi sistematsko posmatranje postupaka vaspitača tokom dečije igre, kako pristupaju deci i dečijoj igri. Ukoliko bi se organizovalo sistematsko posmatranje putem ček liste ili beleženjem u vidu anegdotskih beležaka, moglo bi se detektovati eventualno prisustvo didaktizacije dečije igre od strane vaspitača, pa bi se blagovremeno reagovalo i ukazalo na postojanje ovog problema. U ovaj vid podrške trebalo bi uključiti i stručne saradnike.

Nakon realizacije navedenih vidova podrške vaspitačima, poželjno je ponoviti isti upitnik za samoprocenu učestalosti postupaka podrške vaspitača dečijoj igri. Ponavljanjem upitnika, nakon realizacije plana podrške, stekao bi se uvid u osveščivanje vaspitača u značaj primene postupaka podrške i da li postoje razlike u rezultatima koji su dobijeni u prvom ispitivanju.

4. Zaključak

Promene u vaspitno- obrazovnom radu u vrtićima "Čuperak" i "Zvončica" su počele da se uvode od septembra 2018. Svi zaposleni su upoznati sa novim Osnovama PVO, ali je evidentno da je ova tema, podrška vaspitača dečijoj igri, kontinuirano aktuelna i u određenim vidovima podrške potrebna je edukacija i osnaživanje zaposlenih da primenjuju postupke podrške dečijoj igri. Veoma je važno da su vaspitači i medicinske sestre- vaspitači upoznati sa značajem podrške dečijoj igri i da ih primenjuju u svom radu, kako bi se usmerili na podršku i dobrobiti dece. Primetna je zastupljenost različitih postupaka podrške dečijoj igri kod većine ispitanika, ali je primetno i da su ređe zastupljeni pojedini postupci. Na ređe zastupljenim postupcima podrške trebalo bi se raditi sa vaspitačima i medicinskim sestrama- vaspitačima da ih češće primenjuju, osnažiti ih, prikazati primere dobre prakse. Važno je da vaspitači i medicinske sestre- vaspitači učestalo primenjujući raznovrsne postupke podrške dečije igre uvide dobrobiti dece, kao i dobrobiti za sebe.

Literatura:

- Baucal, A. (2012). *Razvoj standarda za učenje i razvoj dece ranih uzrasta*. Beograd: Institut za psihologiju filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu
- Bogojević, S. (2008). *Pedagogizacija detinjstva i didaktizacija igre*. Zbornik sa naučnog skupa "Nauka, kultura, ideologija" Banja Luka: Filozofski fakultet
- Bogojević, S. (2011). *Igra i simbolizacija*. Banja Luka: Filozofski fakultet
- Bogojević, S. (2012). *Igra kao vodeća aktivnost dece predškolskog uzrasta*. Radovi br.15, Banja Luka: Filozofski fakultet
- Breneselović Pavlović, D. (2015). *Gde stanuje kvalitet 2*. Beograd: IPA Filozofski fakultet.
- Brodarac, B. (2017). *Igra u predškolskoj dobi*. Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
- Colić, V. (2018). *Igra u svakodnevnom životu deteta*. U: "Svakodnevni život deteta", Zbornik radova (13-21). Novi Sad: VŠSS za obrazovanje vaspitača
- Kamenov, E. (2006). *Dečija igra*. Beograd: Zavod za udžbenike
- Krnjaja, Ž. (2012). *Igra kao susret: koautorski prostor u zajedničkoj igri dece i odraslih*. Etnoantropološki problemi: 1, 251-267
- Krnjaja, Ž., Breneselović, Pavlović, D. (2017). *Kaleidoskop Osnove diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*, Beograd: IPA Filozofski fakultet.
- Krsmanović, N., Marić, N., & Đuković, T. (2020). *Uloga igre u razvoju deteta*. U: Međunarodna konferencija "Savremeni izazovi u didaktici i obrazovanju", Zbornik radova (45-51). Vršac: VŠSS "Mihailo Palov"
- Lazić, S., Colić, V. & Janković, M. (2020). *Igra u izravnoj praksi u vrtićima Vojvodine*. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, vol 22, no 4: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Mahmutović, A. (2013). *Značaj igre u socijalizaciji djece predškolskog uzrasta*. Metodčki obzori, 8(2013) 2(18), 21-33.
- Marjanović, A. (1987): *Dečija igra i stvaralaštvo*. *Predškolsko dete*, 1-4, 85-101
- Mišković, M. (2008). *Metodologija istraživanja u obrazovanju*. Novi Sad: VŠSS za obrazovanje vaspitača
- Mitranić, N. (2015). *Kvalitet vaspitanja na ranim uzrastima kroz perspektivu društvene podrške dečjoj igri: Analiza prakse obrazovne politike u Srbiji*. *Istraživanja i razvoj kvaliteta obrazovanja u Srbiji- stanje, izazovi i perspektive*, 25-39.
- Nikulić, A. K. (2015). *Značaj igre u razvoju predškolskog djeteta*. Univerzitetska misao, (14), 62-90.
- Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja – *Godine uzleta* (2018). Beograd: MPNTR, ZUOV, IPA i UNICEF

PRILOG

(pitanja u upitniku)

Poštovane kolegice,
pred Vama se nalazi upitnik koji se odnosi na podršku vaspitača dečijoj igri. Dobijeni rezultati biće korišćeni za izradu master rada, te Vas molim da popunjavanjem ovog upitnika doprinesete istraživanju ove značajne teme.

Unapred se zahvaljujem na pomoći, saradnji i iskrenosti.

I deo upitnika

1. Pol:
M Ž

2. Mesto zaposlenja:
"Zvončica"
"Čuperak"

3. Godina staža
0-5
5-10
10-15
15-20
20-25
25-30
30-35
preko 35 godina staža

4. U vrtiću radite kao:
vaspitač
medicinska sestra- vaspitač

5. Završen stepen obrazovanja:
srednja škola
viša škola
osnovne studije
strukovne studije
strukovne- specijalističke studije
master studije
nešto drugo _____

6. Da li u svom radu primenjujete nove Osnove programa PVO?

Da
Ne

7. Znanje o novim Osnovama programa PVO ste stekli
 u okviru seminara
 prošli ste obuku
 na zvaničnim studijama
 samostalno ste čitali literaturu
 u okviru ustanove radom stručnih organa ustanove

8. Promene ste prihvatili:

Teško

Lako

Ravnodušan sam

9. Broj upisane dece u grupi: _____

II deo upitnika

Skala (samo)procene postupaka vaspitača i medicinskih sestara-vaspitača

Tvrđnje	Uvek	Najčešće	Neodlučan sam	Retko	Nikad
1. Obezbeđujem deci dovoljno vremena za igru					
2. Obezbeđujem različite materijale koji su lako dostupni deci i koje deca mogu da istražuju					
3. Pomažem deci da se posle igre sačuvaju produkti i materijali kako bi ih mogli i kasnije koristiti u drugim aktivnostima					
4. Posmatram dečiju igru, pratim reakcije i ideje dece					
5. Ulazim u određenu ulogu kojom podržavam započetu dečiju igru					
6. Pronalazim dodatni materijal/ proširujem scenario igre kao podršku deci u igri					

7. Pomažem deci koristeći razne materijale da se napravi rekvizit za igru					
8. Pokazujem pokrete u igri, vodim igre na poligonu					
9. Pokazujem deci igre sa pravilima					
10. Nudim deci koncept igre, formiram parove/grupe dece koja će se igrati					
11. Podstičem igru koja promovise jednakost, pravičnost i pravdu					
12. Pomažem deci koja su odbačena ili imaju drugih poteškoća da se uključe u igru					
13. Moja podrška dečijoj igri podržava i neguje kvalitetan uzajamni odnos između dece i odraslih					
14. Roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja predočavam značaj igre					
15. Omogućavam roditeljima i odraslima iz dečijeg okruženja uključivanje u igru					